

NAV - Arbeids- og velferdsetaten - R45-00

Myndighet	NAV – Arbeids- og velferdsetaten
Dato	2001-02-15
Doknr/publisert	R45-00
Sammendrag	Rundskriv til EØS-avtalens bestemmelser om trygd
Sist endret	2021-01-29

Innholdsfortegnelse

NAV - Arbeids- og velferdsetaten - R45-00	1
Innholdsfortegnelse	2
Kapittel 9 – Stønad ved barns og andre nærståendes sykdom	3
9.1. Innledning	3
9.2. Betydningen av EØS-avtalens trygdebestemmelser	3
9.2.1. Forordningenes bestemmelser går foran nasjonal lovgivning	3
9.2.2. Koordineringsprinsipper	3
9.2.3. Hvilket lands regler som gjelder	4
9.3. Nordisk konvensjon om trygd	4
9.4. Hvem som foretar utbetaling fra Norge	4
9.5. Oversikt over flyter og SED-er som anvendes ved krav om ytelse etter folketrygdloven kapittel 9	5
9.6. Stønad under opphold i det kompetente land	6
9.7. Stønad under opphold i utlandet	6
9.7.1. Stønad ved tilfeller som inntreffer under opphold i bostedslandet	6
9.7.2. Rett til ytelser etter kapittel 9 under opphold eller flytting til et annet EØS-land	7
9.8. Nærmere om ytelsene i folketrygdloven kapittel 9	7
9.8.1. Omsorgspenger	7
9.8.2. Pleiepenger og opplæringspenger	7
9.9. Sammenlegging av tid	7
9.10. Sammenlegging av tidligere mottatte ytelser	8

Kapittel 9 – Stønad ved barns og andre *nærstående*s sykdom

Utarbeidet av Rikstrygdeverket Sykepenge- og attføringskontoret 15.02.2001

Omarbeidet i sin helhet 07.11.2019

Endret 21.01.2021, jf. overskriften:

9.7.2. Rett til ytelser etter kapittel 9 under opphold eller flytting til et annet EØS-land

Endret på nytt 29.01.2021, jf. samme overskrift med endringsmerking 1/21-2

I tillegg er hovedoverskrift korrigert til «Kapittel 9 – Stønad ved barns og andre *nærstående*s sykdom»

9.1. Innledning

[Endret 11/19]

EØS-avtalen ble undertegnet 2. mai 1992 og trådte i kraft 1. januar 1994. Europaparlamentets og Rådets forordning (EF) 883/2004 av 29. april 2006 om samordning av trygdeytelser for personer som flytter innenfor Fellesskapet trådte *for Norge* i kraft 1. juni 2012. Europaparlamentets og Rådets forordning 987/2009 av 16. september 2009 gjelder fra samme tidspunkt.

Forordningen legger opp til at landene skal gå over til elektronisk utveksling av trygdeinformasjon. Med virkning fra 4. november 2019 gjelder SED-er (structured electronic documents) i stedet for E-blanketter.

9.2. Betydningen av EØS-avtalens trygdebestemmelser

EØS-avtalen bygger på EUs fellesskapsrett. Formålet med trygdeforordningene er å sikre at personer som benytter seg av retten til fri bevegelighet for å arbeide eller flytte innen medlemslandene, ikke skal tape trygderettigheter eller utsettes for forskjellsbehandling.

9.2.1. Forordningenes bestemmelser går foran nasjonal lovgivning

[Endret 12/19]

Forordningene koordinerer bruken av landenes trygdelovgivninger. Et lands nasjonale lovbestemmelser kan ikke praktiseres slik at de kommer i strid med forordningens regler og prinsipper. Når det er motstrid mellom norsk trygdelovgivning og *forordning 883/2004 og/eller forordning 987/2009*, går *forordningenes* bestemmelser foran. *Dette følger av forskrift om inkorporasjon av trygdeforordningene i EØS-avtalen av 22. juni 2012 nr. 585 § 1 tredje ledd. Prinsippet følger også av EØS-loven § 2.*

Anvendelsen av forordningens bestemmelser innebærer at norsk trygdelovgivning fravikes på noen områder. Dette fremkommer av de fire prinsippene nedenfor under punkt 9.2.2.

De lovene som er berørt av EØS-reglene fremkommer av Hovednummer 45 kapittel 0 punkt 0.6.

9.2.2. Koordineringsprinsipper

I alle saker der forordning 883/2004 kommer til anvendelse, må følgende fire hovedprinsipper legges til grunn for saksbehandlingen:

Likebehandling (ikke-diskriminering)

Etter artikkel 4 i forordningen skal det være likebehandling av egne og andre EØS-lands statsborgere som er bosatt innenfor EØS-landenes territorium. Dette betyr at «norsk statsborger» i norsk trygdelovgivning for EØS-tilfeller betyr «statsborger av et EØS-land».

Sammenlegging av trygdetid

Trygdetid i de enkelte landene skal som hovedregel legges sammen hvis det er nødvendig for å oppfylle vilkårene i et lands lovgivning om en minste forutgående trygdetid eller opptjeningstid, se artikkel 6.

Proratisering

Dette betyr at det skal innvilges og utbetales ytelser fra hvert land personen har opptjent seg rettigheter. Hvert land utbetaler ytelse ut fra den retten som er opptjent i det landet.

Eksport

Etter artikkel 7 skal opptjente kontantytelser utbetales uavhengig av hvilket land personen oppholder seg.

9.2.3. Hvilket lands regler som gjelder

[Endret 12/19]

Det er lovvalgsreglene som bestemmer hvilket lands regler som gjelder. Når det skal vurderes om en person har rett til en ytelse fra folketrygden, må det først tas stilling til om vedkommende er omfattet av norsk lovgivning. Etter artikkel 11 punkt 1 kan personer som omfattes av forordningen, bare være omfattet av trygdelovgivningen i én medlemsstat.

Hovedregelen i *forordning 883/2004 artikkel 11 punkt 3* er at yrkesaktive personer er omfattet av trygdelovgivningen i det landet vedkommende arbeider. Ikke yrkesaktive personer er omfattet av lovgivningen i bostedslandet. Etter *forordning 883/2004 artikkel 11 punkt 4* er det egne regler for personer som arbeider om bord på skip som seiler under en medlemsstats flagg.

Det er egne lovvalgsregler for arbeidstakere som i en begrenset periode skal arbeide for arbeidsgiveren sin i et annet EØS-land enn der de er medlem i trygden. Det er også egne regler for personer som er yrkesaktive i flere land. Se nærmere om dette i *forordning 883/2004 artikkel 12 til 16*.

Forordning 883/2004 har regler om hvilket lands lovgivning som skal gjelde. Når et medlem i folketrygden er omfattet av et annet lands trygdeordning, skal folketrygdloven fravikes.

Etter *forordning 883/2004* kan folketrygden gi ytelser etter kapittel 9 til en person som arbeider i Norge men er bosatt og oppholder seg i et annet EØS – land. Ytelsen fastsettes på grunnlag av lovgivningen i det landet vedkommende arbeider. Det er dette som er det kompetente land.

Personer som bor i Norge og arbeider i et annet EØS-land, omfattes av trygdeordningen i det landet de arbeider. De opparbeider seg rettigheter og plikter på samme måte som borgerne i landet de arbeider i.

Eksempel:

*En fransk statsborger bor og arbeider i Norge. Personen er da medlem av folketrygden etter folketrygdloven § 2-1, jf. § 2-2. Vedkommende begynner å arbeide i Spania, men fortsetter å bo i Norge. Etter folketrygdloven § 2-1 er personen som bosatt i Norge fortsatt medlem av folketrygden. Imidlertid innebærer *forordning 883/2004 artikkel 11 punkt 1 og 3* at personen er omfattet av trygdelovgivningen i Spania.*

Se nærmere om forordningens lovvalgsregler i Hovednummer 45-00 kapittel 2.

9.3. Nordisk konvensjon om trygd

Den nordiske konvensjonen av 12. juni 2012 trådte i kraft 1. mai 2014. Alle de nordiske landene er medlemmer av EU eller EØS. Nordiske statsborgere omfattes derfor av forordningene på samme måte som statsborgerne i de øvrige EØS-land. Den nordiske konvensjonen medfører at *forordning 883/2004* omfatter tredjelandsborgere som beveger seg mellom de nordiske land.

Se nærmere om den nordiske konvensjonen i Hovednummer 41-00 kapittel 9.

9.4. Hvem som foretar utbetaling fra Norge

Når Norge er kompetent land og utbetaler ytelser etter kapittel 9 skal utbetalingen foretas av Arbeids- og velferdsetaten.

9.5. Oversikt over flyter og SED-er som anvendes ved krav om ytelse etter folketrygdloven kapittel 9

[Endret 12/19]

For å sikre et tettere og mer effektivt samarbeid mellom trygdeinstitusjonene i de ulike landene er det *bestemt* at *landene* skal utveksle trygdeinformasjon elektronisk. Dette skal gjøres ved SED-er (structured electronic documents) som er satt sammen av forretningsprosesser (BUC – Business use case). Hver BUC er satt sammen med SED-er som logisk hører sammen.

Frem til alle medlemslandene har innført en elektronisk løsning for mottak og sending av SED-er, skal E-blankettene brukes for å utveksle trygdeinformasjon med land som ikke er koblet på løsningen.

BUC	SED nr	NAVN på SED	Tilsvarende E-blankett
S_BUC_12	S055	Søknad om kontantytelser	E115 og E116
S_BUC_14	S046	Informasjon om utbetaling eller ikke utbetaling av kontantytelse	E117 og 118
S_BUC_14a	S047	Informasjon om kontantytelser som følge av arbeidsuførhet gitt av kompetent institusjon	E118
S_BUC_14b	S048	Informasjon om arbeidsuførhet gitt av institusjonen på bostedet/oppholdsstedet	
S_BUC_24	S040	Anmodning om tidsrom – type trygderisiko: Sykdom, svangerskap og fødsel	E104
	S41	Svar på anmodning om tidsrom – type trygderisiko: Sykdom, svangerskap og fødsel	E104a

Innenfor *de* forretningsprosessene (BUC) som *gjelder* for ytelser etter kapittel 9, er det også tilgjengelig en horisontal underprosess H_001 – Ad hoc-utveksling av informasjon. *Det kan være aktuelt å benytte* SED H_001 hvis det er behov for å etterspørre eller gi informasjon i tillegg til det som er oppgitt gjennom hovedprosessen (S_SED).

Hvis det er aktuelt å avvise en SED mottatt fra et annet medlemsland, kan administrative underprosesser (AD-BUC) brukes. Det samme gjelder hvis det sendes purring ved manglende svar på en SED. Den digitale løsningen styrer hvilke SED-er som kan inngå i de ulike BUC-ene og rekkefølgen på disse.

Når Arbeids – og velferdsetaten som kompetent institusjon mottar krav om en ytelse etter folketrygdloven kapittel 9, må det innhentes nødvendige opplysninger om barnets eller den nærstående helsetilstand fra bostedslandet. Det er ingen egen blankett for dette. Her kan BUC_H_01 benyttes. For å innhente eventuelle nødvendige tilleggsopplysninger kan den horisontale SED-en H_001 benyttes.

Arbeids – og velferdsetaten må benytte E-blanketter i samhandlingen med de medlemslandene som ikke har tatt i bruk SED-er. For ytelser etter kapittel 9 kan følgende E-blankettene benyttes:

E 001 – Generell forespørselsblankett

E 104 – «Attest om sammenlegging av trygde – arbeids – eller botidsperioder»

E 115 – «Krav om kontantytelser på grunn av arbeidsuførhet»

(Krav om omsorgs – pleie – eller opplæringspenger)

E 116 – «Legeerklæring vedrørende arbeidsuførhet. (Sykdom, svangerskap og fødsel, yrkesskade, yrkessykdom.)»

(Legeerklæring ved barns sykdom)

E 117 – «Tilståelse av kontantytelser ved svangerskap og fødsel og arbeidsuførhet»

(Vedtak, tilståelse av eller avslag på stønad etter kapittel 9)

E 118 – «Melding om at arbeidsuførhet ikke er anerkjent eller er opphørt»

(Vedtak, avslag eller opphør av ytelse etter kapittel 9)

E 119 – «Attest for rett til ytelse ved sykdom, svangerskap eller fødsel for arbeidsløse og deres familiemedlemmer»

9.6. Stønad under opphold i det kompetente land

[Endret 12/19]

Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende som arbeider i et medlemsland omfattes av forordningen og har rett til ytelse etter det kompetente lands lovgivning. Dette gjelder også ved flytting til det kompetente landet. Retten til ytelse tilsvarer den retten de som er bosatt i landet har. Se nærmere om det kompetente landet under punkt. 9.2.3 *Hvilket lands regler som gjelder.*

Eksempel 1:

En person har rett til pleiepenge nærstående fra Norge etter folketrygdloven § 9-13. Vedkommende er bosatt i et annet EØS-land. Personen oppholder seg imidlertid i Norge i stønadsperioden. Dette betyr at den nærstående som er i livets slutfase også må oppholde seg i Norge i stønadsperioden for at vilkårene for ytelsen skal være oppfylt. Se nærmere om dette i folketrygdloven § 9-13, jf. § 9-4 og kommentarene til de bestemmelsene.

Eksempel 2:

En person har rett til pleiepenge sykt barn fra Norge etter folketrygdloven § 9-10. Vedkommende er bosatt i et annet EØS-land. Personen flytter til Norge i stønadsperioden. Dette betyr at barnet som har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie også må flytte til Norge for at vilkårene for ytelsen skal være oppfylt. Se nærmere om dette i folketrygdloven § 9-10, jf. § 9-4 og kommentarene til de bestemmelsene.

9.7. Stønad under opphold i utlandet

Etter folketrygdloven § 9-4 gis det som hovedregel ikke ytelse etter kapittel 9 under opphold i utlandet. Bestemmelsen viser til folketrygdloven § 8-9 om sykepenge. Det er etter folketrygdloven § 9-4 andre punktum anledning til å motta en ytelse etter kapittel 9 i opptil 8 uker i løpet av en 12 måneders periode.

Folketrygdlovens regler om opphold i utlandet gjelder bare for de tilfellene som ikke omfattes av Nordisk konvensjon om trygd eller EØS-avtalens regler. Forordning 883/2004 gjør at hovedregelen om opphold i Norge i folketrygdloven i § 9-4 jf § 8-9 fravikes for medlemmer som er omfattet av forordningen. Dette er fordi det etter forordningen artikkel 21 ikke er anledning til å stanse eller avslå en kontantytelse bare fordi vedkommende bor eller oppholder seg i et annet EØS-land.

Fordi forordningen går foran folketrygdloven § 9-4 er det ingen fastsatt begrensning i hvor lenge en person kan bo eller oppholde seg i et annet EØS-land og samtidig motta en ytelse etter folketrygdloven kapittel 9. Retten til å motta ytelsen under opphold i utlandet forutsetter imidlertid at vilkårene for ytelsen er oppfylt.

9.7.1. Stønad ved tilfeller som inntreffer under opphold i bostedslandet

Utbetaling i bostedslandet

Etter artikkel 21 punkt 1 i forordning 883/2004 har en EØS-borger som er bosatt i et EØS-land, men arbeider i et annet, rett til å få ytelse fra det kompetente land utbetalt i bostedslandet. Ytelsen gis etter det kompetente lands lovgivning og det forutsettes at vilkårene for rett til ytelsen er oppfylt.

Når vilkårene for en ytelse etter kapittel 9 er oppfylt, har en tysk statsborger som bor og har familie i Tyskland, men arbeider i Norge rett til å få ytelsen etter folketrygdlovens kapittel 9 utbetalt i Tyskland. Det er personens tilknytning til Tyskland som gir denne retten selv om vedkommende arbeider i Norge.

Fremgangsmåten når personen er bosatt eller oppholder seg i et annet land enn det kompetente land

Artikkel 27 i forordning 987/2009 forklarer nærmere om saksrutiner for ytelser etter artikkel 21 i forordning 883/2004. Den kompetente institusjon skal når det er nødvendig etter denne bestemmelsen informere bostedslandets institusjon om en utbetaling av en kontantytelse.

Se nærmere om saksrutinene i Hovednummer 45-00 kapittel 8 punkt 8.7.1.

9.7.2. Rett til ytelser etter kapittel 9 under opphold eller flytting til et annet EØS-land

[Endret 12/19, 1/21, 1/21-2]

Det er i innledningsbestemmelsene til forordning 883/2004 gitt vide muligheter til å eksportere trygdeytelser og bevege seg fritt mellom medlemslandene. *Etter folketrygdloven § 9-4 jf. § 8-9 er det krav til søknad for å få med seg ytelsen ved opphold i eller flytting til utlandet. Dette søknadskravet gjelder ikke ved opphold i eller flytting til et annet EØS-land.*

Vilkårene for rett til ytelse må være oppfylt under oppholdet i utlandet. For eksempel må barnet det er innvilget pleiepenge for være sammen med omsorgspersonen under oppholdet.

9.8. Nærmere om ytelsene i folketrygdloven kapittel 9

Beregning av ytelser etter kapittel 9 for tilfeller som omfattes av forordningen fremkommer av artikkel 21 punkt 2 i forordning 883/2004.

9.8.1. Omsorgspenger

De norske reglene for omsorgspenger er regulert i folketrygdloven §§ 9-5 til 9-9. Etter hovedregelen utbetaler arbeidsgiver omsorgspenger for de 10 første stønadsdagene. Beregningen foretas på samme måte som når arbeidsgiver utbetaler sykepenge i arbeidsgiverperioden. Se nærmere om sykepengegrunnlaget i arbeidsgiverperioden i folketrygdloven § 8-28.

9.8.2. Pleiepenge og opplæringspenge

De norske reglene for pleiepenge og opplæringspenge er regulert i folketrygdloven §§ 9-10, 9-11, 9-13 og 9-14. Pleiepenge og opplæringspenge skal etter norsk lovgiving gis på samme måte som sykepenge fra Arbeids- og velferdsetaten, se folketrygdloven § 9-15.

Se nærmere om beregning av sykepenge i Hovednummer 45-00 kapittel 8 punkt 8.8.

9.9. Sammenlegging av tid

Artikkel 6 i forordning 883/2004 inneholder regler for sammenlegging av tid. Når det etter det kompetente lands lovgiving kreves opptjening for å få rett til en ytelse skal medlemstid, tid i inntektsgivende arbeid og botid i andre EØS-land legges sammen som om dette var opptjent i det kompetente landet.

Sammenlegging av tid er for ytelser etter folketrygdloven kapittel 9 aktuelt for vurdering av kravet om fire uker opptjeningstid for å få rett til ytelser, se folketrygdloven § 9-2.

Se nærmere om dette i Hovednummer 45-00 kapittel 8 punkt 8.10.

9.10. Sammenlegging av tidligere mottatte ytelser

Etter artikkel 5 i forordning 883/2004 og artikkel 12 punkt 1 i forordning 987/2009 skal tidligere perioder med mottatte ytelser legges sammen.

Se nærmere om dette i Hovednummer 45-00 kapittel 8 punkt 8.11.